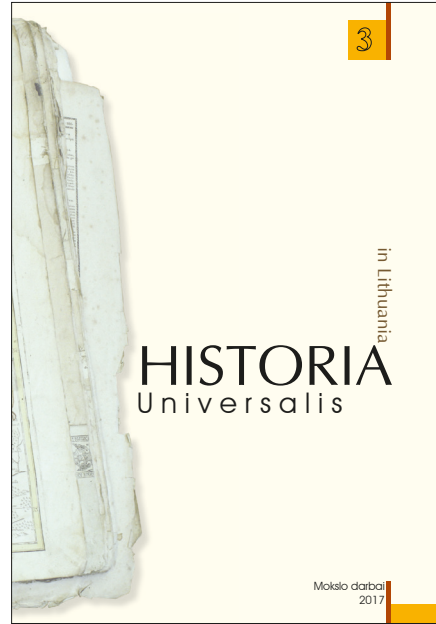

Trečiasis „Historia Universalis in Lithuania“ leidinys

Third Publication „Historia Universalis in Lithuania“

Romualdas Juzefovičius

Historia Universalis in Lithuania. T. 3. Mokslo darbai. Vilnius:
Lietuvos edukologijos universiteto leidykla, 2017. 256 p.

Skaitytojui pristatomas tęstinis mokslinis leidinys *Historia Universalis in Lithuania* yra skirtas visuotinės istorijos žinių sklaidos Lietuvos visuomenėje, kultūroje, švietime tyrimams ir mokslinei informacijai viešinti. Leidinyje siekiama analizuoti Europos šalių istorijos žinių sklaidą Lietuvoje įvairiais istorijos laikotarpiais, kultūros ir švietimo raidoje, atskleisti visuotinės istorijos vaidmenį įvairiose Lietuvos valstybės ir visuomenės veiklos srityse. Trečiajame tęstinio leidinio tome skelbiami moksliniai straipsniai, kuriuose analizuojami Lietuvos ir Prancūzijos tarpusavio ryšiai. Atrinkti tekstai yra parengti 2013 m. balandžio 26 d. Lietuvos edukologijos universitete vykusios nacionalinės mokslinės konferencijos „Prancūzų kultūra, politika ir ekonomika Lietuvoje: istorija, tradicija ir dabartis“ pranešimų pagrindu.

Vilhelmina Vitkauskienė ir Vitalija Valiukienė savo bendrame darbe nagrinėja prancūzų kalbos paplitimo Lietuvoje istoriją. Autorės nurodo, kad Lietuvoje prancūzų kalba įsivyravo nuo XVI a. kaip elito ir kultūros kalba, o vėliau, nuo XVIII a., ji jau turėjo mokslo ir užsienio kalbos statusą, jos imta mokyti šalies aukštosiose ir vidurinėse mokyklose. Pirmojoje XX a. pusėje Lietuvos švietimas perėmė ir pritaikė nemažai didaktikos principų iš Prancūzijos švietimo sistemos, konstatuojama, kad Lietuvos jaunoji karta buvo auklėjama idealais, prie kurių formavimo prisidėjo ir didaktinė bei grožinė prancūzų literatūra.

Kristinos Petrauskės straipsnyje pristatomi XVII a. antrosios pusės prancūzų memuaristų kūrinuose aptinkami Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės politinės kultūros vaizdiniai. Apžvelgiami prancūzų autorių perteikiami LDK politinės diduomenės reikalavimai ir siekiai įtvirtinti savo valstybės atskirumą, taip pat analizuojamas bajorijos ir diduomenės santykis prancūzų memuaristikoje bei aptariami LDK didikų tarpusavio konkurencijos dėl siekio tapti vienvaldžiais valdovais motyvai.

Ramunė Šmigelskytė-Stukienė, remdamasi 1793 m. Gardino seime pasakytų kalbų analize, nagrinėja Lenkijos ir Lietuvos valstybės senato ir pasiuntinių rūmų atstovų požiūrį į tuometinius politinius įvykius Prancūzijoje ir šioje šalyje vykstančios revoliucijos vertinimus. Autorė pabrėžia, kad seimuose pasakytų kalbų publikacijos yra viena plačiausiai paplitusių XVIII a. antrosios pusės politinės raštijos formų, atskleidžianti to meto didikų ir bajorų moralines bei politines nuostatas, politinių ir geopolitinių įvykių vertinimus.

Virgilijaus Pugačiausko tekste nagrinėjami pagrindiniai 1812 m. karo Lietuvoje kontekstai, t. y. Napoleono strategija, taktika ir karo eiga užimto krašto teritorijoje, prancūzų armijos aprūpinimo maistu ir pašarais problema bei jos žlugimo aplinkybės Vilniuje ir jo apylinkėse. Istorikas aptaria Napoleono žinias apie buvusią Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę, Lietuvos laikinosios vyriausybės komisijos įkūrimo ir funkcionavimo aplinkybes, prancūzų karinės ir civilinės administracijos Lietuvoje pareigūnų veiklą bei jų santykius su vietinės valdžios pareigūnais.

Nijolės Vaičiulėnaitės-Kašelionienės straipsnyje daugiausia dėmesio skiriama prancūzų kultūros pėdsakams Lietuvos istorijos, literatūros ir kultūros raidoje, nuo kryžiaus karų ir karališkųjų santuokų vaidmens iki emigrantų veiklos Prancūzijoje XVIII a. pabaigoje. Akcentuojamos dvi kultūros vartotojų grupės: kilmingųjų aristokratų, stambiųjų bajorų ir smulkiųjų bajorų, valstiečių bendrijos. Tyrimas išryškina prancūzų švietimo įtaką mūsų šalies dvarų kultūrai, prancūzų protestantų ir ypač jėzuitų reikšmę visam Lietuvos kultūros ir literatūros vyksmui.

Alfonsas Motuzas pristato jo tirtas prancūziškos kilmės katalikų liaudies pamaldumo praktikas Lietuvoje. Straipsnyje aptarta jų kilmė ir raida Lietuvoje, nustatyta, kad iš 14 tokių praktikų Lietuvoje 5 yra prancūziškos kilmės: tai Vėlinės, Švč. Mergelės Marijos rožinis, Šv. Roko užtarimas, birželinės pamaldos ir Lurdo Švč. Mergelės Marijos kultas. Šios prancūziškos kilmės katalikų liaudies pamaldumo praktikos Lietuvoje, pasak autoriaus, yra susiformavusios istorinių, religinių ir geopolitinių įvykių kontekste.

Vilmos Bukaitės darbe nagrinėjama rašytojo Oskaro Milašiaus veikla Lietuvos diplomatinėje tarnyboje 1919–1938 m. Autorė pabrėžia, kad prancūzakalbis iš Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės žemių kilęs aristokratas buvo netipiška figūra Lietuvos diplomatinėje tarnyboje, ypač laikotarpiu po valstybės tarptautinio pripažinimo. Nors ir nekalbėjo lietuviškai, O. Milašius buvo vienas ilgiausiai joje (juolab vienintelėje paskyrimo vietoje) dirbusių Lietuvos diplomatų. Išanalizavus Prancūzijoje ir Lietuvoje saugomą archyvinę medžiagą, publikuotus O. Milašiaus laiškus ir memuarinę literatūrą,

straipsnyje išsamiai nagrinėjama jo suformuota Lietuvos valstybės saugumo koncepcija, įvertinamas jo indėlis į Lietuvos kultūrinės propagandos sklaidą Prancūzijoje.

Mindaugas Norkevičius savo straipsnyje taip pat siekia įvertinti šio diplomato vaidmenį tarpukario tarptautinių santykių kontekste. Lietuvos valstybės tarptautinio pripažinimo raida ir Oskaro Milašiaus politinės vizijos, autoriaus teigimu, leidžia geriau suvokti tuometinę valstybių santykių dinamiką užsienio politikos srityje.

Du tekstai pristatomame leidinyje skirti prancūzų gyvenimos vaizdiniais ir jų refleksijoms lietuvių grožinėje literatūroje aptarti.

Vytauto Bikulčiaus straipsnyje aptariama lietuviškosios tapatybės raiška dviejuose romanuose: Inos Pukelytės *Prancūziškas romanas* ir Valdo Papievio *Eiti*, kuriuos sieja ta aplinkybė, kad jų veiksmas vyksta Prancūzijoje, o jų protagonistai yra lietuviai. Abiejuose kūriniuose veiksmas plėtojamas jau atkurtos Lietuvos nepriklausomybės laikais, nors abi publikacijas skiria dešimties metų laikotarpis. Tačiau ir toks trumpas istoriniu požiūriu periodas, autoriaus nuomone, leidžia išvelgti lietuviškosios tapatybės pokyčius, prisitaikymo prie Prancūzijos aplinkos ir gyvenimos požymius.

Dainius Vaitiekūnas analizuoja stereotipiškus Paryžiaus vaizdinius šiuolaikinėje lietuvių grožinėje literatūroje. Paryžiaus stereotipų šiuolaikinėje lietuvių literatūroje tyrimas atskleidžia ne tik literatūrinės vaizduotės, bet ir sociokultūrinio konteksto pokyčius. Net ir daug keliaujantys lietuvių rašytojai, kaip akcentuoja straipsnio autorius, sunkiai vaduojasi iš senų stereotipų, kuriuos palaiko kelionių agentūrų reklamos ir kiti masinės kultūros pasakojimai.

Leidinyje *Historia Universalis in Lithuania* skelbiami du prancūzų tyrėjų originalūs konferencijai pateiktų pranešimų tekstai. Publikuojamame Sorbonos universiteto profesorius *Thierry Laurent*' pranešime pateikia glausta Prancūzijos viešosios nuomonės analizė Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo klausimu 1988–1992 m. Elzaso ir Lietuvos asociacijos įkūrėjas, leidinio *Cahiers lituaniens* direktorius, Elzaso ir Lietuvos istorikų draugijos prezidentas *Philippe Edel* savo pranešime nagrinėja tarpukario Lietuvos jaunimo studijas Strasbūro universitete, pateikia statistinius šaltinių duomenis.

Taip pat šiame leidinyje skelbiami Stanislovo Stašaičio ir Benedikto Šetkaus parengti apžvalginiai tekstai visuotinės istorijos didaktikos klausimais, pateikiami šių dienų Lietuvoje naudojamų istorijos mokymo vadovėlių vertinimai.